

Ville Ukkonen
Hanne Yrjölä

Arvostusta vai ennakkoluuloja?

Kyselytutkimus kuluttajille optikon ammatin arvostuksesta

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Optometrismi (AMK)

Optometrian koulutusohjelma

Opinnäytetyö

31.10.2017

Tekijät Otsikko Sivumäärä Aika	Ville Ukkonen ja Hanne Yrjölä Arvostusta vai ennakkoluuloja? Kyselytutkimus kuluttajille optikon ammatin arvostuksesta 31 sivua + 1 liitettä Syksy 2017
Tutkinto	Optometrismi (AMK)
Koulutusohjelma	Optometrian koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Optometria
Ohjaajat	Yliopettaja Kaarina Pirilä Lehtori Satu Autio
Opinnäytetyö käsittelee kuluttajien asenteita ja mielikuvia optikon ammatista ja optikon ammatin arvostuksesta. Opinnäytetyön tarkoitus on tutkia optikon ammatin arvostukseen liittyviä olettamuksia. Tutkimuksen yleistettävyyttä kansalliselle tasolle heikentää miespuolisten vastaajien vähäinen määrä verraten naispuolisten vastaajien määrään. Mielipidetutkimus toteutettiin verkkopohjaisen kyselylomakkeen avulla kesällä 2017. Kyselyyn vastasi yhteensä 252 kuluttajaa, joista 84% oli naisia, 15% miehiä ja 1% sukupuolekseen ”muu” vastanneita. Opinnäytetyön otantamenetelmänä on kokonaistutkimus satunnaisotoksella. Kyselylomake sisältää sekä strukturoituja että avoimia kysymyksiä. Tutkimus on kvantitatiivinen. Tulosten analysoinnissa on käytetty sekä Excel, että SPSS –ohjelmaa. Työn teoriaosuudessa käsitellään optikon koulutusta, ammatin sisältöä, ammatin arvostusta käsitteenä ja mielikuvan muodostumista. Optisella alalla kiertää yleinen oletamus optikoiden ammatin arvostuksen laskusta. Viime vuosina aihe on puhuttanut optista-alaa optikon ammatin ja koulutuksen kehittymisen myötä. Työtä tehdessä olettamuksena oli, että vanhempi sukupolvi arvostaa ammattia nuoria enemmän. Opinnäytetyössä haluttiin tutkia iän ja sukupuolen vaikutusta optikon ammatin arvostukseen. Verkkokyselyn tuloksista selvisi, että kuluttajat arvostavat optikon ammattia, eikä vastaajien iän tai sukupuolen välillä ole suuria eroavaisuuksia. Vastauksia analysoidessamme löysimme muutamia tilastollisesti merkittäviä tuloksia, joissa vastaukset vaihtelivat vastaajien iän ja sukupuolen mukaan. Sukupuolella ja iällä on selkeästi hieman vaikutusta vastaajan mielikuvaan optikon ammatista ja ammatin arvostuksesta. Kuitenkin tulosten perusteella on selkeää, että vastoin olettamuksia, optikon ammattia pidetään suurelta osin arvossa kuluttajien keskuudessa. Toivomme opinnäytetyön tulosten kuitenkin herättelevän optisella alalla työskenteleviä henkilöitä pohtimaan omia asenteitaan, sekä käsityksiä optikon ammattia kohtaan.	
Avainsanat	optikko, ammatti, ammatin arvostus, mielikuva

Authors Title	Ville Ukkonen, Hanne Yrjölä Appreciation or Prejudism? Consumer Survey – Opticians' Occupational Prestige
Number of Pages Date	31 pages + 1 appendix November 2017
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Optometry
Specialisation option	Optometry
Instructors	Kaarina Pirilä, Principal Teacher Satu Autio, Senior Lecturer
The purpose of this thesis was to research consumers' image of opticians and how consumers value the occupation. Furthermore, the aim was to study the common conceptions of the occupation. Due to the uneven division between male and female respondents the results may be distorted and not accurate enough to be generalized on a national level. The survey was conducted through a web-based questionnaire in summer 2017. A total of 252 consumers responded to the survey of which 84% were women, 15% men, and 1% transgender. The survey method was a comprehensive study with random sample, and the questionnaire contained both structured and open-ended questions. The study is quantitative. Both Excel and SPSS were used to analyze the results of the survey. The theoretical part of the thesis covers optician's education, the content of the profession, occupational prestige as a concept, and the formation of an image. In the field of optometry, the general hypothesis is that the occupation's prestige has declined during the years. There was also an assumption that the older generation might value the profession to a higher extent than the younger generation. The survey sought to examine whether there is a correlation between the perception of the occupation and the age and gender of the respondents. According to the results, there is some variation in the results between different age groups and gender. The perception of the occupational prestige and occupational skill slightly varied between the respondents depending on their age and gender. However, based on the results, and against all the assumptions we had, it is clear that consumers do value our occupation highly. We hope that this thesis will work, as a wakeup call for people working in the field to make them reflect on their own opinions and conceptions about the occupation.	
Keywords	optician, occupation, occupational prestige, image

Sisällys

1	Johdanto	2
2	Optikon ammatti ja koulutus	3
2.1	Optikon ammatti	3
2.2	Optikon koulutus	4
3	Ammatin arvostus käsitteenä	5
4	Mielikuvan muodostuminen	6
5	Aiemmat tutkimukset	7
6	Tutkimusmenetelmä	8
6.1	Määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimustapa	9
6.2	Aineiston kerääminen	9
6.3	Määrällisen aineiston analysointi	10
7	Tutkimustulosten esittely ja analysointi	10
7.1	Tutkimuksen tavoite ja tutkimusongelmat	11
7.2	Tutkimusjoukko	11
7.3	Tulokset	12
7.4	Iän vaikutus tuloksiin	16
7.5	Sukupuolen vaikutus tuloksiin	21
7.6	Tulosten yhteenveto	25
8	Pohdinta	25
8.1	Opinnäytetyön luotettavuus	26
8.2	Kyselylomakkeen arviointi	27
8.3	Jatkotutkimusehdotukset	28
	Lähteet	29
	Liitteet	
	Liite 1. Mielipidetutkimus optikon työstä	

1 Johdanto

Ammattien arvostusta on alettu tutkimaan sosiologien toimesta tarkemmin jo vuosikymmeniä sitten. Ammatit jaoteltiin ominaispiirteidensä perusteella kolmeen ryhmään: asiantuntija-ammatti (profession), tavallinen työ (ordinary occupation) ja jotain tältä väliltä (semiprofession, paraprofession). (Volti 2012: 399.)

Ammatin arvostus liittyy vahvasti työn luonteeseen. Yhteiskunnan normeihin kuuluvat tietyt ”välttämättömät toiminnot”, joita tekevät niin sanotut työläiset. Kun työn luonne muuttuu erikoisosaamiseksi, vaaditaan työn tekijöiltä erikoistaitoja ja koulutusta. Nämä erikoistaidot ja osaamiset lisäävät työstä saatavaa auktoriteettia, valtaa ja myös tätä kautta työstä saatavaa omaisuutta. Erityisosaamisella pystytään luomaan valtaa ja erityisetyä, ja koska yhteiskunnassa valta luo kunnioitusta, on tuloksena arvostettu ammatti ja ammatin status. (Treiman 1977: 17.)

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa kuluttajien mielikuvia optikon ammatista. Ennen kaikkea opinnäytetyössä halutaan selvittää optikon ammatin arvostukseen liittyviä olettamuksia. Opinnäytetyö toteutettiin määrällistä, eli kvantitatiivista tutkimusmenetelmää käyttäen. Aineisto tutkimukseen kerättiin kyselylomakkeen avulla klusteri-, eli satunnaisotoksella. Satunnaisotoksen tarkoituksena oli saada riittävän kattava otanta, jotta voidaan muodostaa johtopäätöksiä laajemman ihmisryhmän mielipiteistä.

Kipinä opinnäytetyöhön sai alkunsa syksyllä 2016. Optisella alalla keskustellaan jatkuvasti optikon ammatin arvostuksesta ja ammatin statuksesta. Varsinkin viime vuosina aihe on nostanut päätään optikon ammatin ja koulutuksen kehittymisen myötä. Yleinen käsitys optisella alalla on, että ammatin arvostus on laskenut jatkuvan hintakilpailun ja alalla tapahtuneen kaupallistumisen johdosta. Tällä työllä pyritään vastaamaan keskusteluun ja selvittämään mitä kuluttajat todella tämän päivän optikoista ajattelevat.

Työn teoriaosuudessa käsitellään optikon ammattia ja koulutusta, ammatin arvostusta käsitteenä, sekä mielikuvan rakennetta ja syntymekanismeja. Tutkimustuloksissa avataan tutkimuksen rakennetta, sekä analysoimme saatuja tutkimustuloksia tilastollisin 2

menetelmin. Opinnäytetyön lopussa pohditaan tutkimuksesta saatuja tuloksia ja sitä, miten ne vastaavat opinnäytetyön tutkimuskysymykseen.

2 Optikon ammatti ja koulutus

2.1 Optikon ammatti

Optikko on Valviran laillistama näönhuollon ammattilainen ja asiantuntija, joka työskentelee esimerkiksi optikkoliikkeessä, terveydenhuollon yksikössä tai tukkuliikkeessä. Optikko tekee työssään näöntutkimuksia, piilolasisovituksia sekä kartoittaa ja sovittaa asiakkaalle sopivia silmä-, piilolaseja ja optisia apuvälineitä. Optikko voi toimia optisen alan toimipisteessä työntekijänä tai yrittäjänä. (Ammattinetti n.d.; Metropolia n.d.)

Optikko on näönhuollon ammattilainen ja asiantuntija, joten merkittävänä osana työhön kuuluu silmälas- ja piilolasivoimakkuuksien määrittäminen asiakkaalle. Tämä tapahtuu näöntutkimuksen kautta, jossa optikko keskustelee asiakkaan kanssa ja kartoittaa näkemisen ongelmia. Keskustelun ja tutkimustulosten pohjalta optikko tekee päätöksen tutkittavan näönkorjaustarpeesta ja kirjoittaa silmälasireseptin. Optikon työhön kuuluu myös silmien terveydentilan tutkiminen mikroskoopilla ja silmänpohjien tutkiminen oftalmoskoopilla tai silmänpohjakuvauksella. Optikolla on potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain mukaan velvollisuus kertoa potilaalle tekemistään havainnoista ja johtopäätöksistä, mutta ei oikeutta tehdä lääketieteellisiä diagnooseja tai hoitaa silmänsairauksia. Optikko on myös velvoitettu ohjaamaan potilas silmälääkärin vastaanotolle tilanteen niin vaatiessa. Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun asetuksen (ammattihenkilöasetus, 564/1994) 16§:ssä on määritelty tarkemmat säädökset joiden mukaan optikko ei saa itsenäisesti määrätä silmälasia potilaalle joka on alle kahdeksanvuotias lapsi, potilaalle jolle on aiemmin tehty silmämunaan kohdistunut leikkaus, potilaalle jolla on silmänsairaus tai potilaalle jonka näöntarkkuutta ei silmälasikorjauksen avulla saada normaalliksi. (Ammattinetti n.d.; Henriksson, Holi 2013.)

Optikon toimenkuvaan kuuluvat myös silmälasien huolto- ja korjaustyöt ja silmälasien valmistaminen. Yksinkertaisempia huoltotöitä, kuten nenätyynyjen vaihtoa ja ruuvien kiristelyä tehdään jokaisessa optikkoliikkeessä, mutta haastavammat korjaustyöt ja silmälasien valmistaminen on usein keskitetty tai ulkoistettu mikäli optikkoliikkeessä ei ole pajaa tai vaadittavia työkaluja. Koulutukseen kuitenkin kuuluu pajatyöt, sisältäen silmälasien valmistamisen ja erilaiset korjaustyöt, joten jokaiselta optikolta löytyy tarvittava ammattitaito myös korjaustöihin. (Ammattinetti n.d.; Vuorijärvi 2013.)

2.2 Optikon koulutus

Optikon (tutkintonimike optometrismi) ammattikorkeakoulututkinto kestää 3,5 vuotta ja on laajuudeltaan 210 opintopistettä. Suomessa optikoksi voi opiskella Helsingissä Metropolian ammattikorkeakoulussa tai Oulussa Oulun ammattikorkeakoulussa. (Näe ry n.d.)

Koulutusohjelma sisältää kaikkea optikon ammattiin liittyvää näöntutkimuksista ja paja-työskentelystä lääketieteeseen ja ruotsin ja englannin opiskeluun (Mediatulo Opiskelu-paikka Oy, 2017.). Optikon ammattitaidon perustana on optometrian teorian osaaminen. Koulutuksen alkupäässä keskitytään teoriapohjan rakentamiseen joka sisältää esimerkiksi ihmisen anatomiaa ja fysiologiaa, silmälasiteknologiaa ja matematiikkaa. Ensimmäisen vuoden aikana opintoihin tulee mukaan myös näöntutkimuksen tekeminen. Näöntutkimusharjoituksissa aloitetaan perusteista, esimerkiksi skiaskopoinnista ja kokehysten käytöstä näöntutkimuksessa, ja osaamista laajennetaan kursseittain vuosi vuodelta pidemmälle. Toisena vuonna opintoihin tulee piilolasien sovittaminen, joka pohjustetaan ensin teoriolla, ja josta sitten siirrytään harjoittelemaan piilolasisovituksia. Alkuun sovitukset tehdään pehmeillä, sfäärisillä linseillä joista siirrytään toorisiin ja moniteho-piilolinseihin. Piilolasiosaamista laajennetaan RGP-linseihin opintojen viimeisenä opiskeluvuotena. Kolmannen vuoden opintoihin kuuluu innovaatioprojekti, joka tehdään ammattikorkeakoulun muiden alojen opiskelijoiden kanssa. Myös lääketieteen opiskelu ja heikkonäköisten ja ikääntyvien näkemisen ratkaisut kuuluvat kolmannen vuoden kurs-sitarjontimeen. Lääketieteessä keskitytään pääasiassa silmälääketieteeseen ja optikon käytössä oleviin lääkkeisiin. Suurimpana kokonaisuutena on kuitenkin opinnäytetyö, sen julkistaminen ja opto-portfolion kokoaminen. (Metropolia n.d.). Optometristin koulutuksen saanut henkilö saa oikeudet tehdä itsenäisesti piilolasisovituksia, käyttää tutkimuksis-saan tarvittavia diagnostisia lääkeaineita ja sovittaa optisia apuvälineitä heikkonäköisille. (Optometrian tutkinto-ohjelma n.d.) Koulutuksen saatuaan voi optometrismi laajentaa osaamistaan työterveyshuollon asiantuntijakoulutuksessa. Kurssin käytyään saa op-tometrismi valmiudet toimia työnäön asiantuntijana työterveyshuollossa. (Suomen Op-tometrian Ammattilaiset, 2017.)

Suomessa optometristin koulutuksen saanut henkilö ei voi tällä hetkellä työskennellä ul-komailla ilman erillistä ammattitaidon näyttöä. Kaikkiin maihin ei kuitenkaan vaadita eril-listä koulutusta. Eurooppaan töihin haluava voi suorittaa erillisen Eurooppa Diplomin

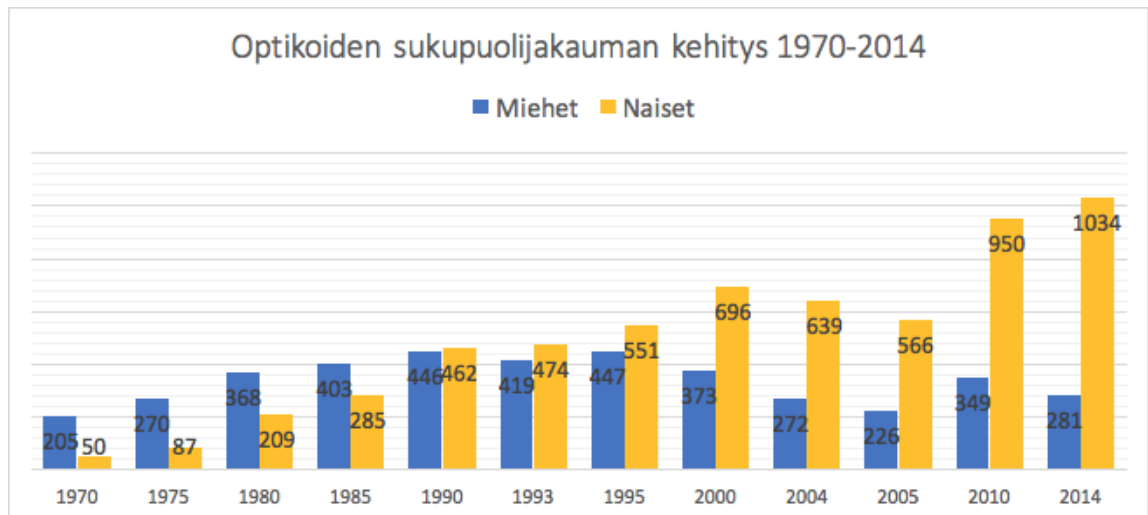
jonka avustuksella hän voi hakea työpaikkaa suomen ulkopuolelta. Tällä hetkellä akkreditoituja koulutusohjelmia on tarjolla Sveitsissä, Norjassa, Saksassa ja Hollannissa. (European Council of Optometry and Optics, 2017.)

3 Ammatin arvostus käsitteenä

Ammatin arvostus (*occupational status, prestige*) yhteiskuntatieteellisestä näkökulmasta tutkittuna tarkoittaa eri ammattien sijoittumista arvoasteikolla sen mukaan, miten ja mitä kuluttajat ammatista ajattelevat ja minkälaisia mielikuvia ammatti herättää (Goyder 2009: 13). Ammatin arvostus liittyy vahvasti työn luonteeseen: mitä enemmän niin sanottua valtaa työn avulla saadaan, sitä enemmän ammattia yhteiskunnassa arvostetaan. Erikoisosaaminen ja erikoistaidot lisäävät myös työstä saatavaa auktoriteettia ja tätä kautta myös työstä saatavaa omaisuutta. (Treiman 1977: 17.) Arvostettu ammatti rinnastetaan usein korkeaan koulutukseen ja suureen tulotasoon. (Volti 2012: 398.) Yhteiskunnassa kunnioitetaan valtaa ja omaisuutta, jolloin tuloksena on arvostettu ammatti ja status (Treiman 1977: 17).

Vuosien saatossa optisesta alasta on tullut yhä enemmän naisvaltainen ala, josta on myös todisteena tilastokeskuksen tutkimuksia 1950-luvulta aina vuoteen 2014 asti. Tilastokeskuksen katsauksesta: Työllinen työvoima ammatin ja sukupuolen mukaan 1950-1995, on nähtävissä selkeä trendi ammatin sukupuolijakaumassa tapahtuneesta muutoksesta. Vuonna 1950 optikkoja oli Suomessa yhteensä 149 kappaletta, joista 28 oli naisia vastaten noin 19% koko ammattiryhmästä. Mentäessä ajassa muutama vuosikymmen eteenpäin 1970-luvulle, optikoiden määrä oli kolminkertaistunut yhteensä 255 optikkoon, joista 50 oli naispuolisia. Näin ollen prosentuaalinen naispuolisten optikoiden osuus pysyi edelleen alle 20%. Huomattava muutos optikon ammatin sukupuolijakaumassa on nähtävissä 1980-luvulta eteenpäin. 1980-luvun tilastoissa optikkoja oli Suomessa 577, naisten osuuden ollen jo 209 (36%) ja vuonna 1985 optikoita löytyi 688, joista naisia 285 (41%). 1990-luvulla naisten osuus optikoista ylitti ensimmäistä kertaa miesten osuuden. 1990-luvun listauksessa optikoiden määrän ollessa yhteensä 908, naisten osuus oli 462 (51%). Vuosi vuodelta on naisten osuus optikoista suhteessa miespuolisiin optikoihin suurentunut. Vuonna 2000 optikoiden yhteenlaskettu määrä oli 1069, joista naisia oli 696 kappaletta (65%). 2010 vuonna 1299:stä optikosta 950 oli naisia kattaen jo yli 73% koko ammattikunnasta ja viimeisimmän, vuoden 2014 listauksen perusteella optikon ammatin sukupuolijakauma on kääntynyt lähes pääläelleen 1315 optikon joukosta löytyvien 1034 naisen johdosta (79%). Näin ollen 1950-luvulla vallinnut

alan miesvalta on siirtynyt naisille. (Tilastokeskus: 2017; Tilastokeskus 2000.) Volti toteaa teoksessaan, että yhteiskunnassa arvostetaan eniten asiantuntija-ammatteja, jotka sijoittuvat statuspyramidin huipulle. Hän painottaa myös, että aloilla, joilla työskentelee suuri määrä naisia, on vaikeuksia saavuttaa asiantuntijan, eli ammattilaisen statusta, sillä naisten työ koetaan edelleen alempiarvoiseksi, kuin miesten työ. (Volti 2012: 399-408.)

Kuvio 1. Optikoiden sukupuolijakauman kehitys

Volti pohtii teoksessaan myös asiakaskunnan vaikutusta ammatin arvostukseen seuraavasti: Ammatin statukseen vaikuttaa auttamattomasti myös asiakaskunta. Ovatko asiakkaat yrityksiä vai yksityishenkilöitä, rikkaita vai tavallisia kansalaisia, tai jopa köyhiä ja työttömiä? (Volti 2012: 408.)

4 Mielikuvan muodostuminen

Mielikuvalla tarkoitetaan useista eri tekijöistä muodostuvaa kokonaisuutta, joka käsittää ihmisten kokemusten, tietojen, asenteiden, tunteiden ja uskomusten yhtälöä tarkastelusta kohteesta. (Malmelin 2003: 78). Mielikuva on aina henkilökohtainen, eli subjektiivinen, eikä kuvaa mitään objektiivista totuutta. (Rope & Methner 2001: 13-14). Mielikuvat muodostuvat havainnoista ja niiden muodostumiseen vaikuttavat sekä sisäiset (internal) että ulkoiset (external) tekijät. Havainnointi voi olla samaan aikaan sekä konkreettista näkemistä, että henkilön omia yksittäisiä muistoja ja odotuksia. (Forrester 2002: 3-4, 17.)

Mielikuvat ovat osaksi myös mielikuvituksen tuotetta. Niiden muodostumiseen vaikuttavat myös henkilön luulot, tulkinnat ja maailmankuva. (Pulkinen 2003: 51). Ensimmäiset johtopäätökset uudesta, oudosta asiasta syntyvät hyvin nopeasti. Mielikuva muodostetaan noin 15-20 sekunnissa, jonka aikana muodostetaan ensimielikuva joko positiivisessa, tai negatiivisessa valossa. (Rope & Methner 2001, 68.)

Mielikuva voidaan käsittää kolmessa eri tasossa: puhdas mielikuva, pysyvä mielikuva ja sisäinen totuus. Puhdas mielikuva ei herätä lainkaan tunteita, vaan perustuu ainoastaan ajatuksiin, näkemyksiin, sekä käsityksiin ilman positiivista, tai negatiivista tunne-elementtiä. Puhdas mielikuva luodaan siis eri aistien kautta saadun informaation pohjalta ja ne eroavat huomattavasti eri henkilöiden kesken. Puhtaan mielikuvan muodostumiseen vaikuttavat myös henkilön ikä, sukupuoli, sekä elämäkokemus. Kun puhtaaseen mielikuvaan tuodaan mukaan tunteenomainen suhtautuminen, eli asenne, puhutaan pysyvästä mielikuvasta. Asenne tuo mielikuvaan positiivisia, tai negatiivisia elementtejä. Pysyvät mielikuvat ohjaavat käyttäytymistä, olivatpa ne sitten oikeita tai vääriä, toivottuja tai ei-toivottuja. Puhtaan mielikuvan muuttuessa pysyväksi, syntyy mielikuvaan automaattisesti uskomus. Sisäisen totuuden keskeinen asia on, että mielikuvaan uskotaan. Vasta tällöin mielikuvasta syntyy uskomus, eli henkilökohtainen sisäinen totuus. Pysyvän mielikuvan tai sisäisen totuuden muutosprosessi on pitkä ja työläs ja se voidaan toteuttaa vain yhdellä tavalla. Muutoksen aikaansaamiseksi on tuotettava riittävästi uutta, objektiivista ja totuudenmukaista informaatiota, sekä todistusaineistoa tapahtuneesta muutoksesta, ja tuotetun tiedon tulee olla riittävän vakuuttavaa, jotta mielipidettä ollaan valmiita muuttamaan. (Rope & Methner 2001: 67-70.)

5 Aiemmat tutkimukset

Ammattien arvostusta on alettu tutkimaan sosiologien toimesta tarkemmin jo vuosikymmeniä sitten. Ammatit jaoteltiin ominaispiirteiden perusteella kolmeen ryhmään: asiantuntija-ammatti (profession), tavallinen työ (ordinary occupation) ja jotain tältä väliltä (semiprofession, paraprofession). (Varti 2012: 399.) 1970-luvulla kehitettiin myös ammattien arvostusta kuvaava asteikko SIOPS, eli Standard International Occupational Prestige Scale, joka perustui kyselytutkimusten tuloksiin kuudestakymmenestä eri maasta (Suomi ei mukana). SIOPS asteikolla ammattien arvostusta mitataan numeroin 0-100, 0 tarkoittaen pienintä mahdollista ja 100 suurinta mahdollista pistemäärää. SIOPS-asteikolla optometristit sijoittuvat hieman keskitason yläpuolelle 62 pisteellä. (Treiman 1977: 41.)

Suomessa eri ammattien arvostusta ja niiden välistä arvojärjestystä on alettu julkisesti mittaamaan 1990-luvulta lähtien. Suomen Kuvalehti teettää noin viiden vuoden välein kyselytutkimukseen perustuvaa listausta arvostetuista ammateista ja vaikka tulokset eivät olekaan tieteellisesti kovin luotettavia, antavat ne suunnan siitä, missä ammattien arvostuksessa mennään. Ensimmäinen Suomen Kuvalehden teettämä tutkimus julkaistiin vuonna 1991 ja siinä listattiin 365 ammattia arvojärjestykseen optikon ammatin sijoituen listalla sijalle 94. (Suomen Kuvalehti: 1991.) Tämän jälkeen samainen tutkimus on teetetty vielä neljä kertaa vuosina: 1996 (sijoitus 88), 2001 (sijoitus 65), 2007 (sijoitus 61), sekä vuonna 2010 (sijoitus 71). (Suomen Kuvalehti: 2017). Vaikkakaan kyselytutkimuksilla saadut tulokset eivät anna meille absoluuttista vastausta tutkimuskysymykseen, antavat ne kuitenkin osviittaa siitä, että optikoiden ammatin arvostus on pysynyt vuosien 1991 ja 2010 välillä melko stabiilina. Huomionarvoista on kuitenkin kaikista tuoreimman ammattien arvostusta kuvaavan tutkimuksen tulos vuodelta 2017. Ilta-Sanomien kuluttajille teettämä kyselytutkimus listasi yhteensä 457 Suomalaisten ammattia arvojärjestykseen optikoiden sijoituttua vasta sijalle 162. (Ilta-Sanomat: 2017.) Vaikkakin tutkimusta katsotaan kriittisesti ja ymmärretään virhemarginaalin mahdollisuus, on optikoiden arvostus pudonnut viimeisen seitsemän vuoden aikana 91 sijaa alaspäin. Voidaanko siis päätellä, että suurin muutos optikon ammatin arvostuksessa on tapahtunut juuri näiden vuosien aikana, vai onko kyseessä vain tutkimustavasta riippuvainen heitto tuloksissa? Olisikin erittäin mielenkiintoista tutkia, mitä vuosien 2010 ja 2017 välillä on tapahtunut ja miksi optikoiden ammatin arvostus on mahdollisesti laskenut radikaalisti näin lyhyellä aikavälillä.

Lisäksi ammattien arvostuksesta ja niiden luomista mielikuvista on tehty useita opinnäytetöitä ja tutkimuksia, mutta yhtäkään nimenomaan optikon ammattia käsittelevää tutkimusta ei ole tehty.

6 Tutkimusmenetelmä

Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena tutkimuksena eli määrällisenä tutkimuksena. Tutkimuksessa kartoitettiin kuluttajien mielikuvia optikon ammatista teemakyselylomakkeen avulla. Aineisto kerättiin kesän ja syksyn 2017 aikana jakamalla kyselylomaketta verkossa sosiaalisessa mediassa ja sähköpostitse. Uniikkeja vastauksia kyselylomakkeeseen saatiin yhteensä 252. Teemakyselylomake löytyy opinnäytetyön liitteistä. (Liite 1).

6.1 Määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimustapa

Määrällinen tutkimusmenetelmä soveltui tähän tutkimukseen hyvin, koska tutkimuksella haluttiin saada selville mahdollisimman puolueeton ja totuudenmukainen vastaus tutkimuskysymykseen.

Määrällisen kyselytutkimuksen tarkoituksena on kerätä vastaajilta numeerisessa muodossa olevaa aineistoa eri muuttujien välillä ja selvittää, miten ja miksi nämä muuttujat jakaantuvat vastaajien kesken ja mitä yhtäläisyyksiä vastaajien ja annettujen vastauksien välillä löytyy. Määrällisen tutkimuksen tarkoituksena ei ole ainoastaan kerätä numeerista aineistoa vastausten jakaantumisesta eri muuttujien välillä, vaan ennen kaikkea tutkia saatujen tulosten perusteella eri muuttujien välistä yhteyttä toisiinsa. (Punch: 2003, 11-12.) Määrällisellä tutkimustavalla kerätty numeerinen aineisto analysoidaan matemaattisesti ja siten selitetään tutkittava ilmiö, tai pyritään löytämään vastaus haluttuun tutkimuskysymykseen. Tätä tutkimustapaa pidetään luonteestaan johtuen yleensä hyvin objektiivisena menetelmänä, jossa tutkija itse ottaa puolueettoman linjan asettamalla omat asenteensa ja olettamuksensa mahdollisimman etäälle tutkimuskysymyksestä. Tutkijan tehtävä on vaikuttaa mahdollisimman vähän tutkimuksen vastauksiin ja tätä kautta niin sanotusti tuoda jo olemassa oleva totuus julki. (Mujs: 2004, 1-4.)

6.2 Aineiston kerääminen

Tutkimus perustuu tätä opinnäytetyötä varten suunnitellun teemakyselylomakkeen avulla kerättyyn aineistoon. Teemakyselylomakkeen ensimmäinen osa sisälsi monivalintakysymyksiä vastaajien taustatiedoista, sekä heidän optikkoliikkeessä asiointihistoriastaan. Tämän jälkeen kyselylomake jatkui monivalintakysymyksillä, joiden tarkoituksena oli hankkia aineistoa vastaajien asenteista, odotuksista, käsityksistä ja mielikuvista optikkoja ja optikon ammattia kohtaan. Kyselylomakkeeseen oli sijoitettu yksi avoin kysymys, joilla kartoitettiin vastaajien maksuvalmiutta näöntutkimuksen hinnasta. Kyselylomakkeen lopussa oli myös kenttä vapaille kommenteille tutkimuksesta tai mistä vain mitä vastaajat halusivat tuoda esille. Tutkimustavaksi valittiin määrällinen kyselytutkimus, sillä numeerisessa muodossa saatua dataa voidaan tehokkaasti analysoida matemaattisin keinoin. Vaikkakin tutkimuskohteena on ihmisten asenteet ja uskomukset, jotka eivät luonteensa vuoksi lähtökohtaisesti ole määrällisessä (numeerisessa muodossa), voidaan näitä selvittää myös kvantitatiivisin keinoin muuttamalla tieto numeeriseksi monivalintakysymysten avulla. (Punch: 2003, 3).

Aineiston keruu toteutettiin Metropolia Ammattikorkeakoulun E-lomakkeen avulla anonyymisti. Kyselylomake oli täytettävissä internetin kautta noin kuukauden ajan ja sitä jaettiin eri kanavissa niin sähköpostitse, kuin sosiaalisen median välityksellä. Verkkolomakkeeseen vievää linkkiä jaettiin ja sponsoroitiin yhteistyössä helsinkiläisen liikunta-keskuksen kanssa, jonka asiakaskunta koostuu keskituloisista yli 18 -vuotiaista henkilöistä. Yhteistyöllä taattiin mahdollisimman monipuolinen vastaajakunta. Lomakkeen linkkiä jaettiin myös tutuille ja he puolestaan välittivät lomaketta eteenpäin omille ystävilleen. Tavoitteena oli saada mahdollisimman suuri vastaajien määrä.

6.3 Määrällisen aineiston analysointi

Hyvän määrällisen tutkimuksen lähtökohtana on tuottaa laadukasta aineistoa, sillä tutkimus itsessään on juuri niin hyvä, kuin tutkimukseen käytetty aineisto. Aineiston laatua voidaankin tutkia paneutumalla aineiston reliabiliteettiin (reliability), sekä aineiston validiteettiin (validity). (Mujs: 2004, 46.) Kyselytutkimuksen validiteetilla tarkoitetaan sitä, saadaanko kyselytutkimuksen kysymyksillä vastaus tutkittavaan kysymykseen. Tutkijan onkin hyvä kyselytutkimusta tehdessään pohtia jokaisen kysymyksen kohdalla; vastaako tämä kysymys todella siihen, mitä halutaan mitata. (Mujs: 2004, 46; Punch: 2003, 65.) Reliabiliteetti, eli kyselytutkimuksen luotettavuus yksinkertaistettuna tarkoittaa saatujen vastausten tasaisuutta: saataisiinko samoilla kysymyksillä samat vastaukset, mikäli ne kysyttäisiin uudestaan samoilta henkilöiltä? (Punch 2003: 46). Huomionarvoista määrällisessä kyselytutkimuksessa onkin, että vaikka tulosten reliabiliteetti olisi kuinka korkea tahansa, mikäli kysymykset eivät ole valideja eli vastaa tutkittavaan kysymykseen, ovat tulokset täysin turhia. Validiteetti onkin yksittäisenä komponenttina kyselytutkimuksen tärkein osa. (Mujs: 2004, 66.)

7 Tutkimustulosten esittely ja analysointi

Tutkimustulokset analysoitiin SPSS- (Statistical Package for the Social Sciences) ja Excel ohjelmilla. Ohjelmien avulla vastauksia ristiintaulukoitiin, jotta saatiin selvitettyä eri taustamuuttujien välisiä yhteyksiä. Tutkimuksessa taustamuuttujina olivat vastaajien ikä ja sukupuoli. Lisäksi tilastollisena testinä käytettiin Spearmanin korrelaatiotestausta, jolla

selvitettiin tulosten riippuvuussuhde korrelaatiokertoimen (rs-arvo) avulla ja tulosten merkitsevyystaso, eli p-arvo. Työssä käytettiin merkitsevyystasona yleistä 0,05 p-arvoa. Kuvaajat kirjalliseen työhön toteutettiin Excel taulukkolaskentaohjelmalla.

7.1 Tutkimuksen tavoite ja tutkimusongelmat

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa kuluttajien asenteita ja mielikuvia optikon ammatista ja optikon ammatin arvostuksesta. Opinnäytetyössä halutaan selvittää optikon ammatin arvostukseen liittyviä olettamuksia, joista optisella alalla keskustellaan jatkuvasti. Kyselytutkimuksen tarkoituksena on selvittää; onko vastaajan iällä ja sukupuolella merkitystä optikon ammatin arvostukseen. Optikon ammatin ja koulutuksen kehittämisen myötä aihe on puhuttanut kiivaasti. Yleinen olettamus optisella alalla on, että jatkuva hintakilpailu ja alan kaupallistuminen on laskenut optikon ammatin arvostusta. Opinnäytetyö pyrkii vastaamaan edellä mainittuun keskusteluun ja selvittämään miten kuluttajat mieltävät tämän päivän optikot ja heidän työnsä arvon.

Tutkimusongelmat voidaan jakaa seuraaviin kysymyksiin; millaisia mielikuvia kuluttajilla on optikon ammatin arvostuksesta? Onko arvostus erilaista eri ikäluokkien välillä? Onko vastaajan sukupuolella vaikutusta optikon ammatin arvostukseen? Miten mielipiteet ja kautuvat ikäluokkien ja sukupuolten kesken? Opinnäytetyöllä halutaan nostaa esiin optisella alalla käytävää keskustelua optikon ammatin arvostuksen statuksesta.

7.2 Tutkimusjoukko

Opinnäytetyön kyselyyn vastasi yhteensä 252 henkilöä. Kaikki kyselyyn vastanneet olivat vähintään 18 -vuotiaita. Ikäjakauma vaihteli 18 -ikävuodesta 74 -ikävuoteen. Vastajat jaettiin iän perusteella kuuteen eri luokkaan siten, että ensimmäinen luokka on alle 20-vuotiaat, seuraavat neljä luokkaa kymmenen vuoden ikähaitarilla ja viimeinen luokka yli 60-vuotiaat. Suurimmaksi ikäluokaksi muodostui 20-29 -vuotiaat. Kysely toteutettiin verkkokyselynä, joten suurimpien ikäluokkien muodostumisen arvellaan johtuvan siitä, että nämä ikäluokat ovat aktiivisinta tietokoneiden ja internetin käytössä. Ikäluokat muodostuivat seuraavasti: alle 20-vuotiaat (1% vastaajista), 20-29 -vuotiaat (34% vastaajista), 30-39 -vuotiaat (25% vastaajista), 40-49 -vuotiaat (12% vastaajista), 50-60 -vuotiaat (5% vastaajista) ja yli 60-vuotiaat (5% vastaajista). Vastaajien iän keskiarvo on 38,3 -vuotta.

Vastaajista selkeästi suurin osa on naisia. Kyselyyn vastasi kaiken kaikkiaan 211 naista (84% vastaajista), 37 miestä (15% vastaajista) ja 4 muuta henkilöä (1% vastaajista). Kyselytutkimuksessa keskeiseksi ongelmaksi muodostui vähäinen miesten vastausprosentti.

Kuluttajilta kysyttiin myös, että onko heillä käytössään näönkorjausta. Näönkorjauksella kysymyksessä tarkoitetaan silmälaseja, piilolaseja, tai jotain muuta näkemistä korjaavaa apuvälinettä. Suurimmalla osalla vastanneista oli käytössään jokin näönkorjaus (72% vastaajista) kuin ei käytössä olevaa näönkorjausta (28% vastaajista). Vastauksista ei kuitenkaan selviä ovatko vastaajat käyneet optikon näöntutkimuksessa vai silmälääkärillä näönkorjauksensa tiimoilta, tai mistä kyseessä oleva näönkorjauksen apuväline on hankittu.

Vastaajista lähes kaikki olivat ainakin joskus asioineet optikkoliikkeessä. Vain 11 vastaajaa kertoi, ettei ollut koskaan asioinut optikkoliikkeessä. Vastaukset jakautuivat seuraavasti: vastaajista 108 vastasi asioivansa usein optikkoliikkeessä, 78 vastasi asioineensa optikkoliikkeessä muutamia kertoja ja 55 vastasi asioineensa edes joskus optikkoliikkeessä. Kaiken kaikkiaan 96% vastanneista oli asioinut optikkoliikkeessä ainakin kerran. Kysymyksessä olevia kertoja ei määritelty numeraalisesti vaan ne jäivät vastaajan itsensä päätettäväksi.

7.3 Tulokset

Optikkoliikkeessä asiointi

Kyselyssä tiedusteltiin vastaajien syitä optikkoliikkeessä asioimiseen. Kysymys ei ollut pakollinen ja sisälsi myös sanallisen vastauksen kentän. Kysymykseen vastattiin kuitenkin 252 kertaa, joten myös henkilöt jotka olivat vastanneet, että eivät olleet asioineet optikkoliikkeessä olivat vastanneet tähän kysymykseen. Vastanneista 83 vastasi asioinnin syyksi optikon näöntutkimuksen, 7 silmälääkärin vastaanoton, 134 uusien silmälasien tai piilolasien hankinnan ja 28 jonkin muun syyn. Sanallisen vastauksen kenttään vastauksia kertyi 22 kappaletta, joista 14 koski aurinkolasien hankintaa ja loput ystävän tai perheenjäsenen seurassa oloa. Tällä kysymyksellä kartoitimme ovatko vastaajat

edes joskus käyneet optikkoliikkeessä ja sitä kautta luoneet mielikuvan edes jollain tasolla optikkoliikkeympäristöstä.

Kyselylomakkeen ensimmäinen väittämä kuului ”Valitsen optikkoliikkeen sijainnin perusteella”. Väitteen kanssa täysin eri mieltä oli 21 vastaajaa, jokseenkin eri mieltä 35 vastaajaa, 52 vastaajaa ei osannut sanoa tai sijainnilla ei ollut merkitystä, 104 vastaajaa oli jokseenkin samaa mieltä ja 40 vastaajaa täysin samaa mieltä. Vastaajista kokonaisuudessaan 57% oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä, josta voidaan päätellä, että asiakkaat hakeutuvat mieluiten itselleen läheiseen, tai sopivalla paikalla sijaitsevaan optikkoliikkeeseen.

Toisessa väittämässä tiedusteltiin hinnan vaikutusta asiakkaan päätökseen valita optikkoliike jossa hän asioi. 10 vastaajaa oli täysin eri mieltä väittämän kanssa, 31 vastaajaa oli jokseenkin eri mieltä, 49 vastaajaa ei osannut sanoa tai ei kokenut hinnoittelulla olevan merkitystä, 114 vastaajaa oli jokseenkin samaa mieltä ja 48 vastaajaa täysin samaa mieltä. Vastaajista 64% oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä väittämän kanssa, että hinta vaikuttaa optikkoliikkeen valintaan. Optisen alan jatkuva ja hintoja painottava mainonta vaikuttaa varmasti kuluttajien mielipiteeseen optikkoliikkeen valinnasta niin positiivisesti, kuin negatiivisestikin. Tokikaan kysymyksestä ei selviä onko kyseessä mahdollisesti näöntutkimuksen hinta, vai tuotteiden hintataso optikkoliikkeissä, mutta selkeää on, että kilpailukykyinen hinta vetää kuluttajia puoleensa jopa enemmän, kuin liikkeen sijainti.

Kolmas väittämä oli ”Valitsen optikkoliikkeen tuotevalikoiman perusteella”. 7 vastaajaa oli täysin eri mieltä väittämän kanssa, 15 vastaajaa jokseenkin eri mieltä, 44 vastaajaa ei osannut sanoa tai ei kokenut sillä olevan merkitystä, 101 vastaajaa jokseenkin samaa mieltä ja 85 vastaajaa täysin samaa mieltä. Vastauksista voidaan päätellä (74% jokseenkin tai täysin samaa mieltä), että vaikka kuluttaja onkin hintatietoinen vaikuttaa optikkoliikkeen valintaan myös liikkeen tuotevalikoima.

Neljänteen väittämään, ”Valitsen optikkoliikkeen aikaisempien kokemusten perusteella”, 4 vastaajaa vastasi täysin eri mieltä, 8 vastaajaa vastasi jokseenkin eri mieltä, 43 vastaajaa ei osannut sanoa tai ei kokenut sillä olevan merkitystä, 84 vastaajaa vastasi jokseenkin samaa mieltä ja 113 vastaajaa vastasi täysin samaa mieltä. 78% vastaajista koki

aikaisempien kokemusten vaikuttavan päätökseen asioiko hän kyseisessä liikkeessä uudelleen vaiko ei. Tuloksesta korostuu hyvän asiakaspalvelun ja asiakastyytyväisyyden tärkeys.

Viides väittämä oli ”Valitsen optikkoliikkeen suositusten perusteella”. Vastanneista 16 oli täysin eri mieltä väittämän kanssa, 43 jokseenkin eri mieltä, 73 ei osannut sanoa tai ei kokenut suosituksilla olevan merkitystä, 89 oli jokseenkin samaa mieltä ja 31 täysin samaa mieltä. Vaikka suuri osa vastaajista kokikin suosituksilla olevan merkitystä optikkoliikkeen valinnassa, oli eri mieltä tai suosituksen merkityksettömäksi kokevien määrä yllättävän suuri. Pohdittavaksi jää, ajattelivatko vastaajat suosituksia pelkästään sen positiivisessa merkityksessä.

Kuudennessa väittämässä haluttiin selvittää vaikuttaako optikkoliikkeen omistussuhde liikkeen valintaan. Suurin osa vastaajista vastasi, että sillä ei ole vaikutusta onko liike yksityinen vaiko ketjuun kuuluva (67% vastaajista). 42 vastaajaa valitsee mieluummin yksityisen optikkoliikkeen ja 40 vastaajaa valitsee mieluummin ketjuun kuuluvan optikkoliikkeen. Tulos oli yllättävän neutraali, sillä tutkimusta tehdessä odotettiin kuluttajilla olevan vahvempi mielipide liikkeen omistussuhteen merkityksestä.

Näöntutkimus

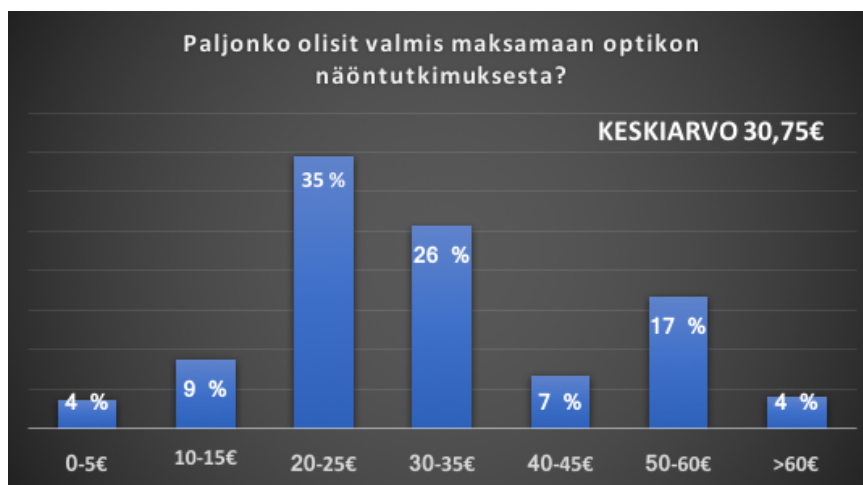
Tutkimuksessa haluttiin selvittää, kuinka suuri osa vastaajista oli käynyt optikon tekemässä näöntutkimuksessa. Vastaajista 25 ei ollut koskaan käynyt optikon suorittamassa näöntutkimuksessa, 151 oli käynyt yhden tai muutaman kerran ja 126 vastasi käyneensä useita kertoja optikon näöntutkimuksessa. Kyselyssä ei määritetty kertoja numeraalisesti, vaan se jätettiin vastaajan itse päätettäväksi. Kyselytutkimukseen vastanneista 69:llä ei ole käytössä olevaa näönkorjausta, joten vastauksista voidaan päätellä, että suurin osa myös heistä on joskus käynyt tutkituttamassa näkönsä. Tutkimustuloksista ei selviä ovatko vastaajat, jotka eivät ole käyneet optikon näöntutkimuksessa käyneet kuitenkin silmälääkärin tutkimuksessa.

Seuraavassa kysymyksessä pohdittiin, meneekö asiakas mieluummin silmälääkärin tutkimukseen vaiko optikolle. Vastaajista 155 kertoi menevänsä mieluummin optikon tekemään näöntutkimukseen, 39 vastaajaa vastasi menevänsä mieluummin silmälääkärin tutkimukseen ja 57 vastaajaa ei kokenut sillä olevan merkitystä tai ei osannut sanoa. Optikon näöntutkimukseen mieluummin menevien määrä yllätti positiivisesti. Asiakkaat

selvästi luottavat optikon ammattitaitoon. Muutama kyselyyn vastanneista oli kirjoittanut kommenttikenttään käyvänsä silmälääkärin tutkimuksissa esimerkiksi silmäleikkausten tai silmäsairauksien takia, mutta menevänsä mielellään optikolle tutkittavaksi, mikäli tilanne sen sallisi. Yksi vastanneista kommentoi: “Silmäni vaativat silmälääkärin tarkastusta. Muuten optikko riittäisi. Hehän lähettävät tarpeen tullen silmälääkärin tarkastukseen.”

Seitsemäs väittämä kuuluu “Optikkopalvelut ovat mielestäni osa terveydenhuoltoa”. Vastaaajista 0% vastasi olevansa täysin erimieltä, 7% jokseenkin eri mieltä, 17% ei osannut sanoa, 33% vastasi olevansa jokseenkin samaa mieltä ja 42% kertoi olevansa täysin samaa mieltä. Positiivista oli väittämän kanssa eri mieltä olevien vähäinen määrä (19 vastaajaa). Kuluttajat selvästi kokevat optikkopalvelujen olevan osa terveydenhuoltoa.

Paljonko olisit valmis maksamaan optikon näöntutkimuksesta; tällä kysymyksellä haluttiin selvittää minkä arvoiseksi vastaajat rahallisesti kokevat optikon tekemän työn. Vastaukset vaihtelivat nollasta eurosta lähes sataan euroon. Yksi vastaajista oli vastannut sopivaksi hinnaksi 500 euroa, mutta tämän kuitenkin arveltiin olevan näppäilyvirhe, joten vastaus muutettiin 50 euroksi. 4% vastaajista vastasi sopivaksi hinnaksi 0-5€, 9% 10-19€, 35% 20-29€, 26% 30-39€, 7% 40-49€, 17% 50-60€ ja 4% yli 60€. Vastausten keskiarvoksi muodostui 30,75€, joka vastaa melko hyvin tämänhetkisten näöntutkimusten hintoja.

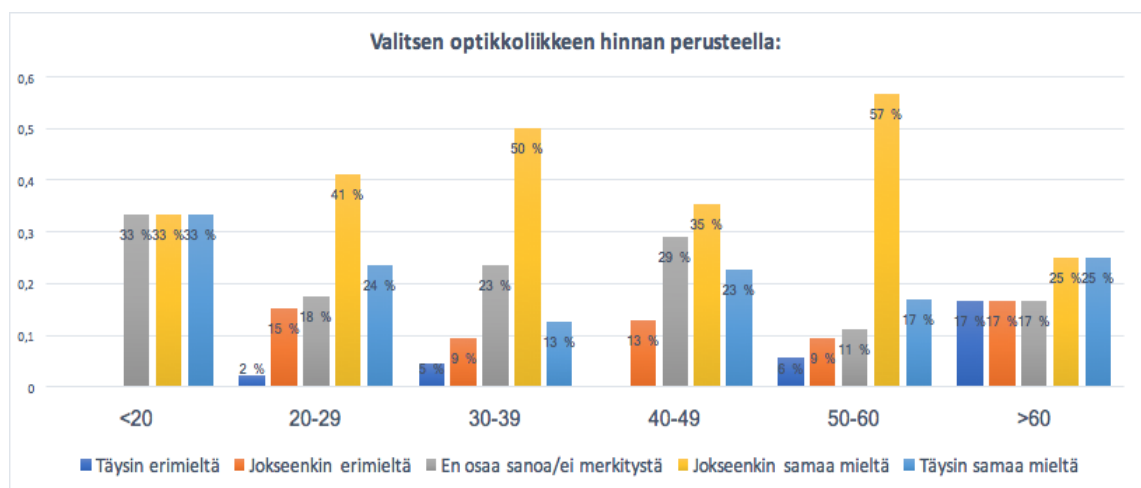
Kuvio 2. Paljonko olisit valmis maksamaan optikon näöntutkimuksesta

7.4 Iän vaikutus tuloksiin

Iän kanssa ristiinvertailtaviksi valittiin vain ne kysymykset, jotka olivat tutkimuksen kannalta tärkeimpiä. Kysymyksistä haluttiin selvittää, vaikuttaako vastaajan ikä vastauksiin ja onko eri ikäluokkien välillä eroavaisuuksia vastauksissa. Lisäksi vastaukset analysoitiin Spearmanin korrelaatiotestillä, jolla selvitimme onko eri ikäluokkien välillä vastauskohtaisia tilastollisia eroja.

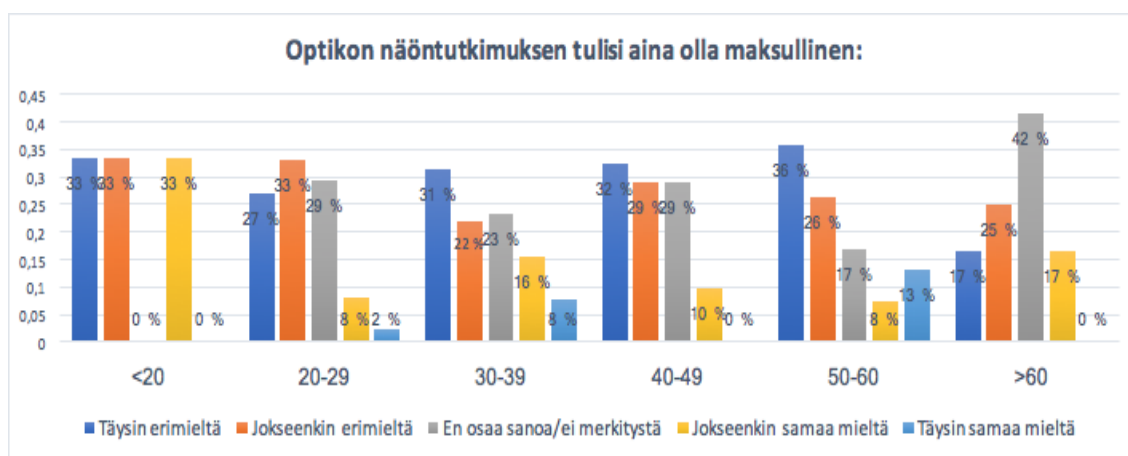
Hintakysymykset

Ensimmäinen iän kanssa ristiinvertailtava väittämä on ”Valitsen optikkoliikkeen hinnan perusteella”. Vastaajista yli 50% on väittämän kanssa jokseenkin- tai täysin samaa mieltä kaikissa muissa ikäluokissa, paitsi alle 20 –vuotiaissa (kuvio 3.). Alle 20 –vuotiaita vastaajia oli kuitenkin vain kolme kappaletta, joten tämän ikäluokan vastaukset eivät ole yleistettävissä suuremmalle joukolle. Mielenkiintoista on, että vanhemman ikäluokan (yli 60 –vuotiaat) vastaukset painottuivat näinkin hintakeskeisesti. Vanhempi sukupolvi yleensä haluaa panostaa ja keskittyä enemmän terveyteensä ja sen edistämiseen hinnasta huolimatta. Eikö silmälasien tai muun näönkorjauksen ajatella olevan terveyttä edistävä apuväline? Spearmanin korrelaatioanalyysi antoi kysymykselle arvot ($r_s = -0,070$ $n = 252$ $p = 0,26$). Muuttujien välillä ei vallinnut tilastollisesti merkitsevää riippuvuutta ($p > 0,05$).

Kuvio 3. Valitsen optikkoliikkeen hinnan perusteella jaettuna vastaajan iän mukaan

Seuraavassa väittämässä tiedusteltiin vastaajien mielipidettä näöntutkimuksen maksullisuuteen. Tutkimuksessa olettamuksena oli, että vanhemmat sukupolvet arvostavat optikon ammattia nuoria enemmän, joka myös peilautuisi hinnassa ja näöntutkimuksen maksullisuudessa. Tutkimuksen tuloksista (Kuvio 4.) tämä ei kuitenkaan tullut ilmi. Kaikki täysin samaa mieltä (11 vastaajaa) vastaukset tulivat 20-39 ja 59-60 –vuotialta vastaajilta. Kyselytutkimuksen lopussa olevaan kommenttikenttään oli saatu muutama kommentti koskien hintaa. Kommenteissa mainittiin, että ei näöntutkimuksen pitäisi erikseen maksaa vaan eikö sen voisi sisällyttää silmälasien hintaan. Kuluttajat eivät välttämättä tiedä, että näöntutkimus on lähes aina maksullinen, mutta se sisällytetään silmälasien hintaan. Näöntutkimus on optikkoliikkeelle verotonta tuloa. Spearmanin korrelaatioanalyysi antoi kysymykselle arvot ($r_s=0,032$ $n=252$ $p=0,6$). Eri ikäluokkia verratessa ei niissä vallinnut tilastollisesti merkittäviä eroja ($p>0,05$).

Kuvio 4. Optikon näöntutkimuksen tulisi aina olla maksullinen, vastaukset iän mukaan jaoteltuna

Optikon näöntutkimuksen sopivaa hintaa haluttiin myös tutkia asiakkaan ikää verraten. Tulokset tauluoitiin seuraavasti: alle 20 euroa, 21-30 euroa, 31-40 euroa, 41-50 euroa ja yli 50 euroa. Vastauksista suurin osa (32%) sijoittui 21-30 euron välille. Tuloksista selviää, että suurin osa yli 40 euron vastauksista tuli vanhemmilta vastaajilta. Tuloksista voidaan päätellä, että vanhemmat vastaajat arvioivat optikon tekemän työn rahallisen arvon korkeammalle kuin nuoret.

Optikkopalvelut ja terveydenhuolto

Vastaajilta kysyttiin, kokevatko he optikkopalveluiden olevan osa terveydenhuoltoa. Väittämän kanssa täysin eri mieltä oli vain yksi vastaaja ja jokseenkin eri mieltä vain 17 vastaajaa. Selvästi suurin osa vastaajista (74% vastaajista) piti optikkopalveluita osana terveydenhuoltoa. Positiivista on väittämään jokseenkin-, tai täysin samaa mieltä vastanneiden suuri määrä. Terveydenhuoltoalan ammatteja on yleensä pidetty hyvässä arvossa, joten tästä kysymyksestä saadut tulokset puhuvat optikon ammatin arvostuksen puolesta. Spearmanin korrelaatioanalyysi antoi kysymykselle arvot ($r_s=0,163$ $n=252$ $p=0,01$). Tämän väittämän tulokset ovat p-arvonsa perusteella tilastollisesti merkitseviä. ($p<0,05$). Positiivinen korrelaatio tässä yhteydessä tarkoittaa sitä, että toisen muuttujan arvon kasvaessa myös toisen muuttujan arvo kasvaa. Vastauksista onkin selkeästi nähtävissä, että vanhemmat henkilöt ovat suuremmassa määrin täysin sitä mieltä, että optikkopalvelut ovat osa terveydenhuoltoa. Vastauksista voidaan lisäksi huomata, että vanhempi ikäluokka mieltää optikon palvelut suuremmassa määrin osaksi terveydenhuoltoa, joka osittain johtuu varmasti siitä, että he ikänsä puolesta joutuvat käyttämään optikkopalveluita nuoria enemmän.

Kyselylomakkeessa kysyttiin menisikö vastaaja mieluummin näöntutkimukseen optikolle vai silmälääkärille kokiessaan näkönsä heikentyneen. Vastaukset painottuivat selvästi optikon tutkimuksen puolelle 20-60 –vuotiailla (48-72% eri ikäluokissa). Alle 20 –vuotiaista yli puolet (2 vastaajaa) vastasi, että ei osaa sanoa, tai ei koe sillä olevan merkitystä. Nämä samaiset kaksi henkilöä olivat myös vastanneet, etteivät olleet koskaan käyneet optikon näöntutkimuksessa, joten vastaukseen varmasti vaikuttaa optikon ja silmälääkärin tekemän tutkimuksen eron tiedottomuus. Yli 60 –vuotiailla vastaukset jakautuivat tasan kahtia optikon- (6 vastaajaa) ja silmälääkärin tutkimuksen (6 vastaajaa) välille. Moni vastaajista oli kuitenkin kommentoinut silmiensä vaativan silmälääkärin tarkastusta esimerkiksi silmäleikkausten tai silmäsairauksien takia, mutta menisi mielellään optikolle, mikäli tilanne sen sallisi. Tämä saattaa vääristää tuloksia. Spearmanin korrelaatioanalyysi antoi kysymykselle arvot ($r_s=0,113$ $n=252$ $p=0,073$). Eri ikäluokkia verratessa ei niissä vallinnut tilastollisesti merkittäviä eroja ($p>0,05$), mutta tulokset osoittavat suuntaa antavasti, että mitä vanhempi vastaaja, sitä suuremman arvon hän antoi optikon tekemälle näöntutkimukselle. Nuoremmat vastaajat näyttäisivät suhtautuvan siis kriittisemmin, eli eivät menisi optikon näöntutkimukseen niin usein kuin vanhemmat vastaajat.

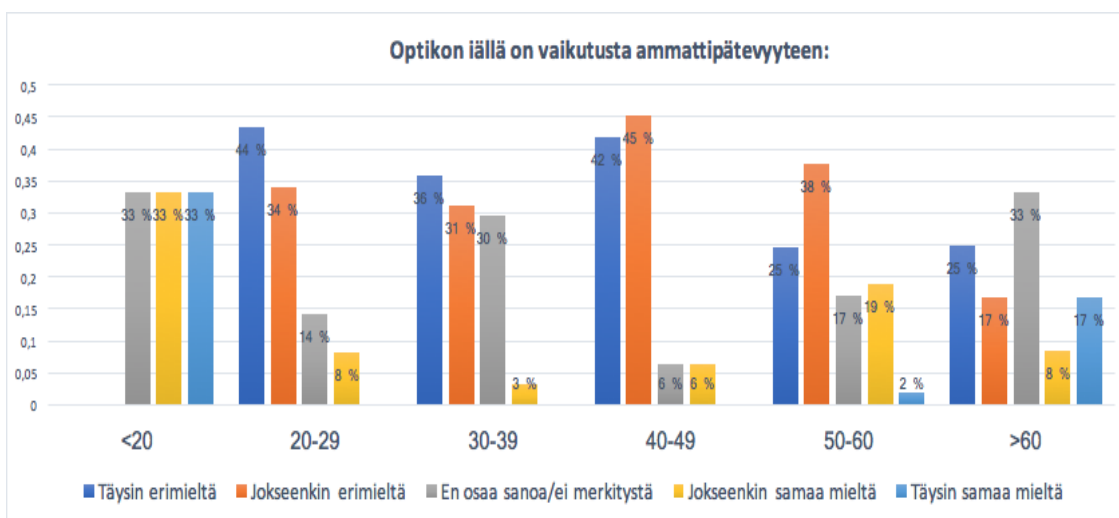
län ja sukupuolen vaikutus ammattipätevyyteen

Tutkimuksessa haluttiin myös kysyä, onko optikon sukupuolen vaikutusta ammattipätevyyteen. Valtaosa vastaajista (91% vastaajista) oli väittämän kanssa täysin-, tai jokseenkin eri mieltä. He eivät kokeneet sukupuolella olevan merkitystä ammattipätevyyteen. Optikko on kuitenkin ollut aikaisemmin miesvaltainen ammatti (Kuvio 1.), joten olettamuksena oli, että vanhemmat sukupolvet saattaisivat pitää miesoptikkoa korkeammassa arvossa. Tuloksista selviää (Kuvio 7.), että lähes kaikki vastaukset joiden mukaan optikon sukupuolella on vaikutusta (5 vastaajaa) ovat tulleet yli 50 –vuotiailta vastaajilta. Vaikka näitä vastauksia ei ollut montaa, tukee tämä kuitenkin jollain tasolla olettamusta. Korrelaatioanalyysi antoi Spearmanin testillä kysymykselle arvot ($r_s=0,136$ $n=252$ $p=0,031$). Tämän väittämän tulokset ovat p-arvonsa perusteella tilastollisesti merkitseviä. ($p<0,05$). Vastauksista ilmenee, että vanhempi ikäluokka kokee optikon sukupuolella olevan vaikutusta ammattipätevyyteen.

Vastaajilta kysyttiin, luottaisivatko he enemmän mies-, vai naisoptikkoon. Olettamuksena oli miesoptikoiden saavan naisoptikoita suuremman määrän vastauksia, sillä ala on ennen ollut vahvasti miesvaltainen, joten vanhemmat optikot ovat pääasiassa miehiä. Suurin osa vastaajista ei osannut sanoa, tai ei kokenut sukupuolella olevan merkitystä (86% vastaajista). Sukupuolen valinneista useampi oli kuitenkin valinnut naisoptikon, (17 vastaajaa) kuin miesoptikon (5 vastaajaa). Kysymyksen tulokset eivät vastanneet olettamuksia. Alan sukupuolenvaihdos varmasti vaikuttaa vastaajien mielipiteisiin, sillä suurin osa tämän päivän optikoista on naisia. Spearmanin korrelaatioanalyysi antoi kysymykselle arvot ($r_s=0,015$ $n=252$ $p=0,8$). Eri ikäluokkia verratessa ei niissä selvinnyt tilastollisesti merkitsevää riippuvuutta ($p>0,05$).

Seuraavassa väittämässä tutkittiin optikon iän vaikutusta ammattipätevyyteen. Iän koetaan usein tuovan kokemusta ja ammattitaitoa, joten tutkimusta tehdessä olettamuksena oli, että optikon ikä vaikuttaa ammattipätevyyteen, ja ettei vastaajan iällä olisi merkitystä tuloksia vertaillessa. Tuloksia vertaillessa (Kuvio 8.) voidaan todeta, että 20-29 –vuotiaat (86 vastaajaa) ja 40-49 –vuotiaat (63 vastaajaa) kokevat iällä olevan vähiten merkitystä. Iällä eniten merkitystä kokevia ovat alle 20 –vuotiaat (3 vastaajaa) ja yli 60 –vuotiaat (13 vastaajaa). Tulokset eivät vastanneet olettamuksia, sillä kuviosta voi selkeästi nähdä, että eri ikäluokkien välillä on suuriakin eroja vastauksista. Toiset eivät koe iällä olevan

lähes yhtään merkitystä ja toiset kokevat sillä olevan merkitystä. Spearmanin korrelaatioanalyysi antoi kysymykselle arvot ($r_s=0,186$ $n=252$ $p=0,003$). Tämän väittämän tulokset ovat p-arvonsa perusteella tilastollisesti merkitseviä. ($p<0,05$). Vastaajien ikä korreloi tilastollisesti merkitsevästi tutkimuskysymyksen kanssa. Vastauksia tarkastellessa nuoremmat vastaajat kokevat selkeästi iän vaikutuksen ammattipätevyyteen neutraalimpana ja tasa-arvoisempana, kuin vanhempi ikäluokka.

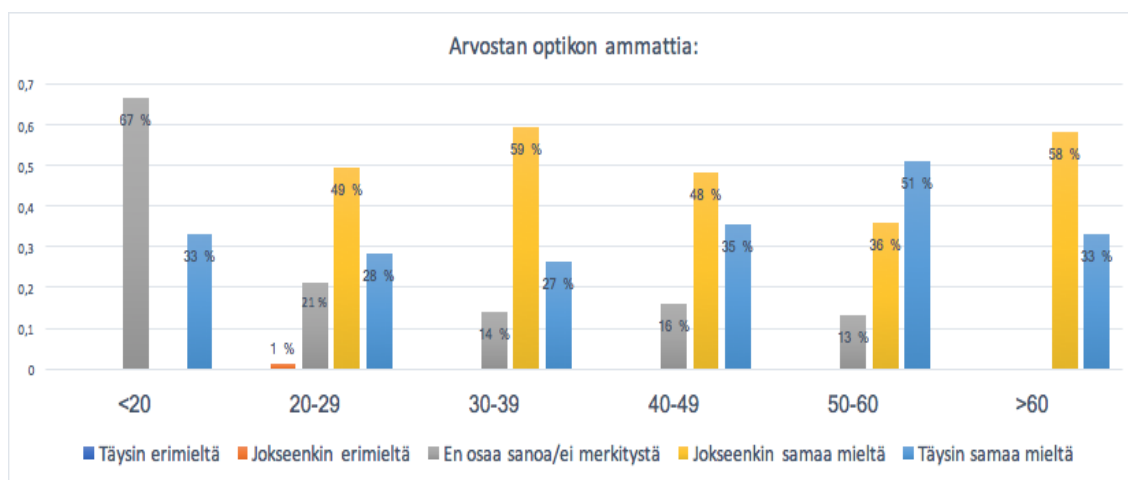

Kuvio 5. Optikon iällä on vaikutusta ammattipätevyyteen vastaukset iän mukaan jaettuna

Arvostus

Viimeinen iän kanssa ristiinvertailtava väittämä kuuluu "Arvostan optikon ammattia". Väittämän kanssa jokseenkin eri mieltä oli vain yksi henkilö. Melko usea (16%) vastasi kysymykseen, että ei osaa sanoa/ei merkitystä. Vastausten suuri määrä saattaa selittyä sillä, että arvostusta käsitteenä ei kyselylomakkeessa avattu, joten sen merkitys saattoi jäädä osalle vastaajista hämärään. Valtaosa ($n=81\%$) kuitenkin vastasi arvostavansa optikon ammattia ainakin jollain tasolla. Kuviosta (Kuvio 5.) selviää, että vanhempien sukupolvien vastaukset painottuvat enemmän arvostuksen puolelle. Tämä tukee oletusta, jonka mukaan vanhemmat sukupolvet arvostaisivat ammattia enemmän. Otanta yli 60 –vuotiaissa oli kuitenkin niin pieni, että pohdittavaksi jää voiko tätä tulosta yleistää suuremmalle joukolle. Spearmanin korrelaatioanalyysi antoi kysymykselle arvot ($r_s=0,175$ $n=252$ $p=0,005$), jotenka kysymyksen tulokset ovat p-arvonsa perusteella tilastollisesti merkitseviä. ($p<0,05$). Selkeästi nuoremmilla vastaajilla ei ollut omaa mielipidettä optikon ammatista. Tämä johtuu varmasti osittain siitä, että nuoremmalla väestöllä

ei välttämättä ole vielä kokemusta optikon palveluista siinä määrin, kuin vanhemmalla ikäluokalla. Tuloksista voidaan kuitenkin päätellä, että optikon ammattia arvostetaan ja pidetään tärkeänä. Viime vuosina näkemisen vaatimukset niin työelämässä, kuin vapaa-ajalla ovat lisääntyneet digitalisoitumisen ja teknologian myötä. Uskomme tämän tuovan optikon ammatille ja näkemisen ratkaisuille lisäarvoa myös tulevaisuudessa.

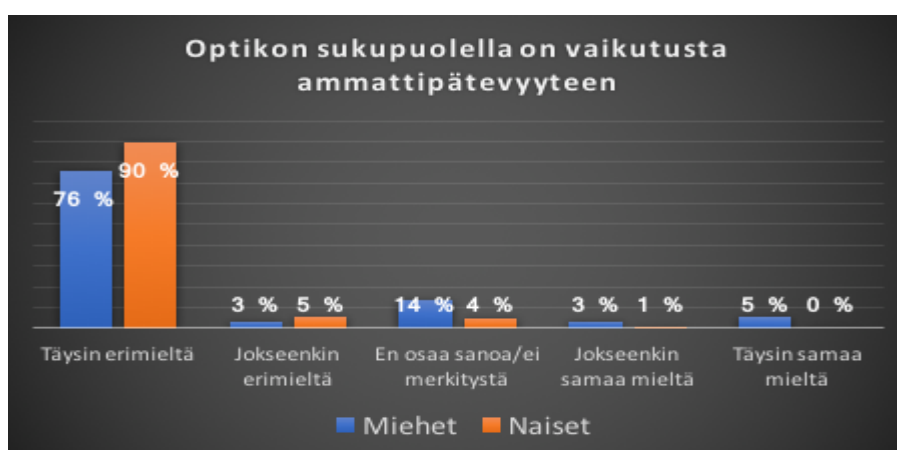
Kuvio 6. Arvostan optikon ammattia vastaukset iän mukaan jaettuna

7.5 Sukupuolen vaikutus tuloksiin

Sukupuolen mukaan ristiinvertailtavaksi valittiin ne kysymykset, joista haluttiin tietää vastaajan sukupuolen vaikutus vastauksiin. Kaikkia kysymyksiä ei ristiinvertailtu sukupuolten välillä. Miesten vähäisen vastausmäärän vuoksi (15% vastaajista) tulokset saattavat olla vääristyneitä, joten niiden yleistäminen ei ole mahdollista. Tutkimuksessa jätettiin tarkoituksella sukupuolekseen ”muu” vastanneet huomioimatta, sillä heidän määrä oli vähäinen ja heidän vastausten mukaan ottamisen ei koettu olevan relevanttia tutkimuksen kannalta.

Sukupuolen ja iän vaikutus optikon ammattipätevyyteen

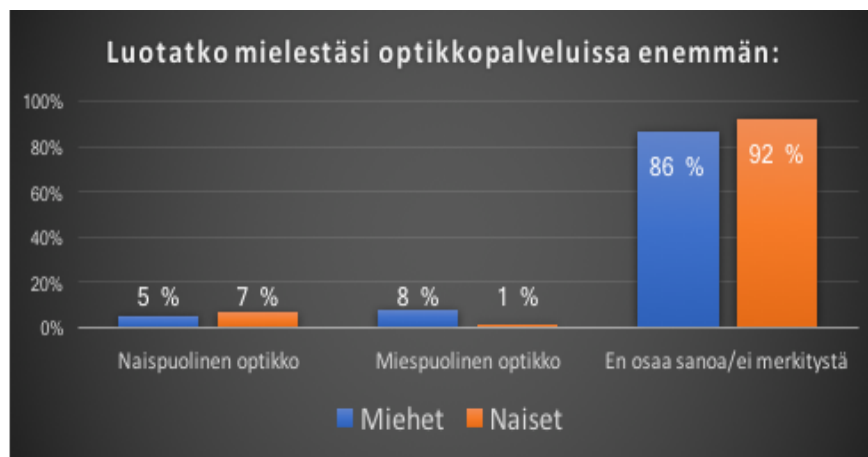
Ensimmäisessä sukupuolen mukaan ristiinverrattavassa väittämässä haluttiin selvittää vaikuttaako optikon sukupuoli asiakkaan mielestä ammattipätevyyteen. Vastaukset jaettiin sukupuolittain. Tuloksista selviää (Kuvio 10.), että naiset (211 vastaajaa) eivät pääasiassa koe sukupuolella olevan merkitystä ja vain 1% vastaajista vastasi jokseenkin samaa mieltä. Miehet (37 vastaajaa) taas kokevat sukupuolella olevan suurempi merkitys. Vastanneista miehistä 8% vastasi sukupuolella olevan ainakin jonkin verran merkitystä ammattipätevyyteen. Spearmanin korrelaatioanalyysi antoi kysymykselle arvot ($r_s=0,132$ $n=252$ $p=0,036$), jotenka kysymyksen tulokset ovat p-arvonsa perusteella tilastollisesti merkitseviä. ($p<0,05$). Tuloksista käy ilmi, että miesten keskuudessa sukupuolen vaikutus ammattipätevyyteen on suurempaa, kuin naisten. Lisäksi kun asiaa ristiinvertailtiin iän kanssa, tulosten perusteella voidaan sanoa iältään vanhempien miesten kokevan sukupuolella olevan merkitystä optikon ammattipätevyyteen.

Kuvio 7. Optikon sukupuolella on vaikutusta ammattipätevyyteen, vastaukset sukupuolen mukaan jaoteltuna

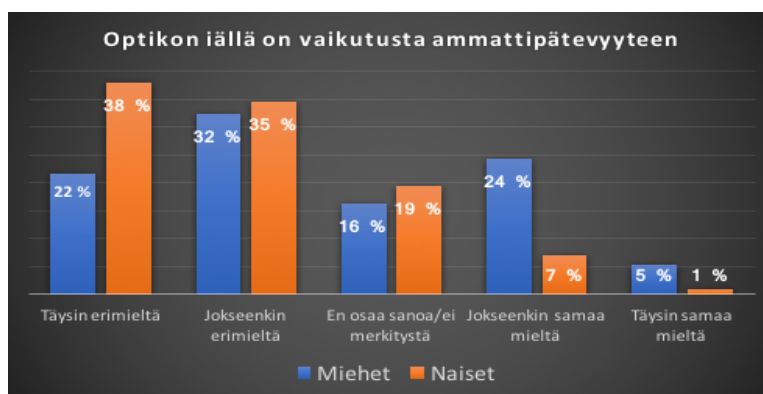
Seuraavalla väittämällä haluttiin selvittää luottavatko vastaajat enemmän nais-, vai miesoptikkoon. Vastaajista edelleen naiset (211 vastaajaa) eivät koe sukupuolen merkitystä niin suureksi kuin miehet. Optikon sukupuolen kysymyksessä valinneet naiset valitsisivat mieluummin naisoptikon kuin miesoptikon. Miehistä (37 vastaajaa) suurin osa ei koe sukupuolella olevan merkitystä, mutta optikon sukupuolen valinneet miehet luottaisivat enemmän miesoptikkoon kuin naisoptikkoon. Tulokset (Kuvio 11.) kertovat, että kuluttajat eivät pääasiassa näe sukupuolella olevan merkitystä ammattipätevyyteen, mutta heillä joille sillä on merkitystä, luottaisivat enemmän oman sukupuolen edustajaan.

Spearmanin korrelaatioanalyysi antoi kysymykselle arvot ($r_s=0,003$ $n=252$ $p=0,96$). Sukupuolten välillä vertailtaessa ei vastauksissa selvinnyt tilastollisesti merkittäviä eroja ($p>0,05$).

Kuvio 8. Luotatko optikkopalveluissa enemmän naispuoliseen vai miespuoliseen optikkoon, vastaukset sukupuolen mukaan jaoteltuna

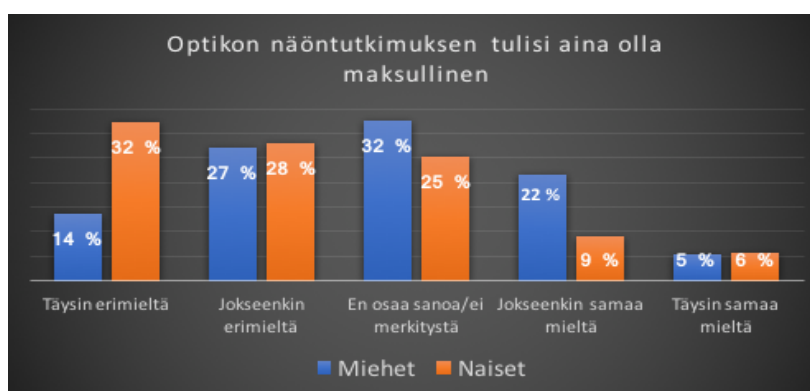
Sukupuolten mukaan ristiinverrattavaksi väittämäksi valittiin myös optikon iän vaikutus ammattipätevyyteen. Olettamuksena oli, että iällä on merkitystä, sillä usein iän koetaan tuovan kokemusta ja ammattitaitoa alasta huolimatta. Tuloksista (Kuvio 12.) selviää, että vastaukset eivät vastanneet olettamusta. Valtaosa vastaajista ei kokenut optikon iällä olevan vaikutusta ammattipätevyyteen, tai eivät osanneet vastata kysymykseen. Naiset (211 vastaajaa) olivat vastauksissa selkeästi miehiä (37 vastaajaa) enemmän täysin, tai eri mieltä väittämän kanssa. Miehistä 29% koki iällä olevan ainakin jonkin verran vaikutusta optikon ammattipätevyyteen. Spearmanin korrelaatioanalyysi antoi kysymykselle arvot ($r_s=-0,160$ $n=252$ $p=0,011$). Näin ollen kysymyksen tulokset ovat p-arvonsa perusteella tilastollisesti merkitseviä. ($p<0,05$). Selkeästi sekä iän, että sukupuolen kanssa ristiinverrattuna kysymystä voidaan huomata vanhempien miespuolisten vastaajien ajattelevan iällä olevan merkitystä ammattipätevyyteen. Herääkin kysymys, ovatko miespuoliset vastaajat vanhoillisempia ajatusmaailmaltaan kuin naispuoliset vastaajat?

Kuvio 9. Optikon iällä on vaikutusta ammattipätevyyteen, vastaukset sukupuolen mukaan jaoteltuna

Näöntutkimuksen maksullisuus

Seuraavassa väittämässä vastaajilta kysyttiin, tulisiko optikon näöntutkimuksen aina olla maksullinen. Suurin osa vastaajista ei olisi valmis maksamaan näöntutkimuksesta. Tämä johtuu varmasti ainakin osittain mainonnasta, sillä lähes jokaisessa mainoksessa puhutaan ilmaisesta näöntutkimuksesta. Tuloksista (Kuvio 13.) selviää, että miehet ($n=37$) olisivat keskimäärin valmiimpia maksamaan näöntutkimuksesta, kuin naiset ($n=211$). Miehistä 27% oli väittämän kanssa jokseenkin, tai täysin samaa mieltä, kuin vastanneissa naisissa samat vastausvaihtoehdot oli vastannut vain 15% vastanneista. Asiakkaat eivät välttämättä kuitenkaan tiedä, että näöntutkimus on lähes poikkeuksetta maksullinen, mutta sisällytetään silmälasien hintaan. Spearmanin korrelaatioanalyysi antoi kysymykselle arvot ($r_s=0,176$ $n=252$ $p=0,005$). Kysymyksen tulokset ovat p-arvonsa perusteella tilastollisesti merkitseviä ($p<0,05$). Miehet ovat tulosten perusteella selkeästi naisia alttiimpia maksamaan näöntutkimuksesta.

Kuvio 10. Optikon näöntutkimuksen tulisi aina olla maksullinen, vastaukset sukupuolen mukaan jaoteltuna.

Arvostus

Viimeiseksi sukupuolen mukaan ristiinverrattavaksi väittämäksi valittiin optikon arvostuskysymys. Arvostusta käsitteenä ei määritelty kyselylomakkeessa ja sen merkitys jätettiin vastaajan itsensä pohdittavaksi. Tuloksia tarkastellessa sukupuolten välillä ei ole suuria eroja. Kaiken kaikkiaan 83% vastaajista oli vastannut olevansa väittämän kanssa joko seenkin-, tai täysin samaa mieltä. Väittämän kanssa oli jokseenkin eri mieltä ainoastaan yksi mieshenkilö. Tulokset olivat erittäin positiivisia, eivätkä tue tutkimuksen olettamusta jonka mukaan optikon arvostus olisi laskenut. Kvantitatiivinen analyysi antoi kysymykselle arvot ($r=0,016$ $n=252$ $p=0,805$). Sukupuolten välillä vastauksia vertailtaessa ei siis selvinnyt tilastollisesti merkitsevää riippuvuutta ($p>0,05$).

7.6 Tulosten yhteenveto

Tutkimustuloksista selvisi, että optikon ammatin arvostukseen liittyen kuluttajilla on melko yhtenäinen mielipide vastaajan sukupuolesta, tai iästä riippumatta. Kyselytutkimuksen mukaan optikkoa arvostetaan näönhuollon ja terveydenhuoltoalan ammattilaisena. Tuloksista kävi kuitenkin ilmi, että vanhemman ikäluokan varsinkin miespuoliset henkilöt kokevat sukupuolella olevan vaikutusta optikon ammattiosaamiseen. Lisäksi yleinen oletamus on, että kuluttajat odottavat optikon tekemän näöntutkimuksen olevan lähes aina ilmaista. Kuitenkin tutkimuksesta selvisi, että kuluttajilla on valmius maksaa optikon tekemästä näöntutkimuksesta keskiarvolta noin 30 euroa. Miespuoliset vastaajat ovat tutkimuksemme mukaan naisia alttiimpia maksamaan optikon näöntutkimuksesta.

8 Pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa kuluttajien asenteita ja mielikuvia optikon ammatista ja optikon ammatin arvostuksesta. Yleinen oletamus optisella alalla on, että jatkuva hintakilpailu ja alan kaupallistuminen on laskenut optikon ammatin arvostusta kuluttajien keskuudessa. Opinnäytetyössä haluttiin selvittää, onko tämä oletus aiheellinen vai ainoastaan oletamus itse optisella alalla työskentelevien keskuudessa.

Opinnäytetyön tulokset perustuvat kuluttajien subjektiivisiin kokemuksiin sekä mielikuviin optikon ammatista ja sen arvostuksesta. Tutkimuksen vastauksiin vaikuttavina taustatekijöinä voidaan pitää muun muassa kuluttajien omakohtaisia kokemuksia optikon kanssa asioinnista, median luomaa kuvaa optisesta alasta, sekä vastaajien sosiaalista statusta. Saatujen tulosten perusteella oli selkeästi havaittavissa, että vastoin alalla työskentelevien olettamuksia, optikon ammattia pidetään arvossa kuluttajien keskuudessa.

Toinen olettaus oli, että kuluttajat eivät ole valmiita maksamaan näöntutkimuksesta kovinkaan mielellään, sillä sitä markkinoidaan mediassa voimakkaasti veloitusettomana. Tässäkin tapauksessa vastoin olettamuksia, tulokset puhuivat päinvastaista. Vain muutama prosentti vastaajista koki, että näöntutkimuksen tulisi aina olla maksuton, kun taas suurin osa oli valmis maksamaan optikon näöntutkimuksesta. Miespuoliset vastaajat ovat tutkimuksemme mukaan naisia alttiimpia maksamaan optikon näöntutkimuksesta.

Kolmas olettaus liittyi optikon ammattipätevyyteen. Kuten mainittu, optikon ammatissa on tapahtunut sukupuolenvaihdos viimeisten vuosikymmenten aikana ja ala on nykyään voimakkaasti naisvaltainen. Tämän muutoksen oletettiin heijastuvan tuloksissa siten, että miespuolisia optikoita pidetään pätevämpinä optikkoina kuin naispuolisia. Suurimmalle osalle vastanneita optikon sukupuolella ei ollut vaikutusta ammattipätevyyteen. Tuloksista kävi kuitenkin ilmi, että vanhemman ikäluokan, varsinkin miespuoliset henkilöt nimenomaan kokevat sukupuolella olevan vaikutusta optikon ammattiosaamiseen.

Opinnäytetyön tulosten toivotaan herättelevän optisella alalla työskenteleviä ja mahdollisesti antamaan aihetta tutkia omia asenteita ja ajatuksia uudessa valossa. Tutkimuksen toivotaan myös auttavan alaa ja sen kehityksen muutosvastarintamaa ymmärtämään muutoksen olevan välttämätöntä sekä näkemään sen tuomat positiiviset vaikutukset.

8.1 Opinnäytetyön luotettavuus

Kyselylomakkeen heikkoudet vaikuttavat opinnäytetyössä tutkimuksen tuloksiin ja sitä myötä tutkimuksen luotettavuuteen. Kyselytutkimus perustuu sattumanvaraiseen näytteeseen, jossa tarkoituksena oli saada mahdollisimman suuri vastausten määrä. Opinnäytetyön yleistettävyyttä heikentää miespuolisten vastaajien vähäinen määrä verraten naispuolisten vastaajien määrään. Tutkimus olisi voitu toteuttaa harkinnanvaraisena

näytteenä, jolloin oltaisiin pystytty kontrolloimaan vastaajien tasavertaista jakautumista ja näin ollen todentamaan tutkimusta paremmin.

Yleisesti mielipidetutkimuksen reliabiliteettia eli pysyvyyttä on vaikea yleistää, koska kysymys on ihmisten mielipiteistä ja asenteista, jotka ovat alttiita erilaisille muutoksille. Tutkimus tuotti tilastollisesti peräti kuusi merkittävää tulosta, joka on erittäin positiivista. Opinnäytetyön reliabiliteettiin tulee kuitenkin suhtautua kriittisesti, koska tutkimus perustuu sattumanvaraiseen näytteeseen ja miespuolisten vastaajien määrä jäi vähäiseksi verraten naispuolisiin vastaajiin. Opinnäytetyön validiteettiin voidaan tästä syystä olla vain osittain tyytyväisiä.

8.2 Kyselylomakkeen arviointi

Kyselylomake suunniteltiin tukemaan tutkimuksen tavoitteita. Kyselylomakkeen rakenteesta suunniteltiin mahdollisimman looginen ja selkeästi etenevä. Kyselylomakkeen kysymyksistä tehtiin yksinkertaisia, jotka kaikkien olisi helppo ymmärtää. Lomaketta laadittaessa pyrittiin kiinnittämään huomiota siihen, että kyselylomake ei johdattelisi vastaajaa vastaamaan olettamuksien mukaisesti. Epäonnistumista ei kuitenkaan voida täysin poissulkea.

Tulosten analyysivaiheessa huomattiin kyselylomakkeessa joitakin epäkohtia ja puutoksia. Pohdittavaksi jäi, olisiko vastaajan taustatietoja pitänyt selvittää tarkemmin esimerkiksi kysymällä yhteiskunnallista asemaa ammattistatuksen kautta. Tällä tiedolla oltaisiin voitu saada enemmän ristiinvertailuun sopivaa aineistoa. Tutkimus olisi voitu toteuttaa myös harkinnanvaraisena näytteenä, jolloin oltaisiin voitu varmistaa vastaajien jakautuminen tasavertaisesti eri ikäluokkien ja sukupuolten välillä.

Epäkohtana kyselylomakkeessa voidaan pitää niin sanottuja turhia kysymyksiä, jotka eivät vastaa haettuihin tutkimusongelmiin. Tällaisena epäkohtana voidaan pitää esimerkiksi kyselylomakkeen kysymystä ”Tuleeko optikon pukeutua työskennellessään valkoiseen takkiin?”, jolla ei ollut tutkimuksen kannalta lainkaan painoarvoa. Kysymys olisi toiminut varmasti paremmin, jos tutkimusongelma olisi ollut eri ja oltaisiin haluttu selvittää esimerkiksi kuluttajien mielikuvia optikon ammatista ulkoiseen olemukseen vedoten. Lisäksi pohdimme kysymystä ”luotatko mielestäsi optikkopalveluissa enemmän nais- vai

miespuoliseen optikkoon”, josta olisimme voineet jättää vaihtoehdon: en osaa/ei merkitystä kokonaan pois, jolloin olisimme mahdollisesti saaneet merkityksellisempiä vastauksia.

Kyselylomake sai vastaajilta paljon positiivista palautetta napakasta ja yksinkertaisesta toteutuksesta. Lomake oli selkeä ja helposti ymmärrettävä. Kyselylomake pidettiin tarkoituksella lyhyenä, jotta vastaajan mielenkiinto kysymyksiin säilyisi loppuun asti. Pohdittavaksi kuitenkin jää jäikö kyselylomake liian pintapuoliseksi mielipidetutkimuksen mitataavassa ja oltaisiinko tutkimuksesta voitu saada enemmän irti soveltamalla kysymyksiä yksityiskohtaisemmin.

8.3 Jatkotutkimusehdotukset

Opinnäytetyön aihe herättää varmasti paljon tunteita ja ajatuksia optisella alalla työskentelevien henkilöiden keskuudessa, joten jatkotutkimuksille olisi varmasti kysyntää ja kiinnostusta. Kyseisestä aiheesta ei ole aiemmin teetetty näin spesifiä tutkimusta, joten erilaisia näkökulmia aiheeseen liittyen varmasti löytyy. Ensimmäisenä mahdollisena jatkotutkimusehdotuksena pidetään tutkimuksen uudelleen teettämistä suuremmalla otannalla sekä harkinnanvaraisella näytteellä. Muita jatkotutkimusehdotuksia aiheesta on esimerkiksi: kyselytutkimus optikoille oman työn arvostuksesta sekä tutkimus optisella alalla tapahtuneen kehityksen vaikutuksista optikon ammatin arvostukseen.

Lähteet

Ammatit 2017. Optikko. Ammattinetti. KEHA-keskus. Saatavana osoitteessa: http://www.ammattinetti.fi/amatit/detail/311_ammatti?link=true Luettu 6.8.2017

European Diploma 2017. Students. European Council of Optometry and Optics. Saatavana osoitteessa: <http://www.ecoo.info/european-diploma/students/> Luettu 17.9.2017

Forrester, Michael 2002. Psychology of the Image. Taylor and Franchis. Ebook Central. Saatavana osoitteessa: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/metropolia-ebooks/reader.action?docID=166443>. Luettu 25.7.2017

Goyder, John 2009. Prestige Squeeze: Occupational Prestige in Canada since 1965. McGill-Queen's University Press. Ebook Central. Saatavana osoitteessa: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/metropolia-ebooks/reader.action?docID=3332130> Luettu 30.7.2017

Henriksson, Markus - Holi, Tarja 2013. Optikon ja silmälääkärin välisestä työnjaosta ja potilaan informoinnista. Valvira Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto. Saatavana osoitteessa: <http://www.valvira.fi/-/optikon-ja-silmalaakar-in-valisesta-tyonjaosta-ja-potilaan-informoinnista> Luettu 12.8.2017

Ilta-Sanomat 2017. Jättitukimus suomalaisista ammatiesta: Poliisi on nyt arvostetuin – katso miten pärjää 457 ammatin listalla. Saatavana osoitteessa: <http://www.is.fi/suomi100/art-2000005208545.html> Luettu 5.8.2017.

Malmelin, Nando 2003. Mainonnan Lukutaito, mainonnan viestinnällistä luonnetta ymmärtämässä. Helsinki: Gaudeamus. 2. painos.

Mujs, Daniel 2004. Doing Quantitative Research in Education: with SPSS. SAGE Publications. Ebook Central. Saatavana osoitteessa: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/metropolia-ebooks/reader.action?docID=254602> Luettu 25.7.2017.

Optometria 2016. Optometristi (AMK). Metropolia Ammattikorkeakoulu. Saatavana osoitteessa: <http://www.metropolia.fi/haku/koulutustarjonta-nuoret-sosiaali-ja-terveys-ala/optometria/> Luettu 6.8.2017

Punch, Keith F. 2003. Survey Research – the basics. SAGE Publications. Ebook Central. Saatavana osoitteessa: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/metropolia-ebooks/reader.action?docID=1046418> Luettu 1.8.2017.

Suomen Kuvalehti 2017. Julkaisu 49/1991. Saatavana osoitteessa: <https://suomenkuvalehti.fi/digilehti/?vuosi=1991&numero=49/1991> Luettu 15.8.2017.

Suomen Kuvalehti 2017. Julkaisu 40/1996. Saatavana osoitteessa: <https://suomenkuvalehti.fi/digilehti/?vuosi=1996&numero=45/1996> Luettu 15.8.2017.

Suomen Kuvalehti 2017. Julkaisu 31/2001. Saatavana osoitteessa: <https://suomenkuvalehti.fi/digilehti/?vuosi=2001&numero=13/2001> Luettu 15.8.2017.

Suomen Kuvalehti 2017. Julkaisu 20/2010. Saatavana osoitteessa: <https://suomenkuvalehti.fi/digilehti/?vuosi=2010&numero=20/2010> Luettu 15.8.2017.

Tiedot tutkinto-ohjelmista n.d. Optometrian tutkinto-ohjelma
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto, 210 op. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Saatavana osoitteessa: <http://opinto-opas-ops.metropolia.fi/index.php/fi/16183/fi/70309> Luettu 9.10.2017

Tiedot tutkinto-ohjelmista n.d. Optometria 2014. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Saatavana osoitteessa: <http://opinto-opas-ops.metropolia.fi/index.php/fi/16183/fi/70309/SXE14S1/year/2014> Luettu 17.9.2017

Tilastokeskus, 2017. Työllinen työvoima ammattiryhmän, sukupuolen ja iän mukaan 2006-2009. Saatavana osoitteessa: http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__tyokay/060_tyokay_tau_106_fi.px/table/tableViewLayout1/?rxid=20b42778-0549-4982-94a0-963cd631f94c Luettu 20.8.2017.

Tilastokeskus, 2017. Työlliset ammattiryhmän (AML 2010, tasot 1-5), sukupuolen, iän ja vuoden mukaan 2010-2014. Saatavana osoitteessa:
http://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__vrm__tyokay/061_tyokay_tau_161.px/table/tableViewLayout1/?rxid=a0286cda-7ae1-4af6-a584-9da2d7a318fd Luettu 20.8.2017

Tilastokeskus, 2000. Väestön taloudellinen toiminta ja asuinolot 1950–1995. Saatavana osoitteessa: <http://www.doria.fi/handle/10024/98809> Luettu 20.8.2017.

Treiman, Donald J. 1977. Occupational Prestige in Comparative Perspective. New York: Academic Press Inc.

Tutkinnot n.d. Optometristi. Näe ry. Saatavana osoitteessa:
<https://www.naery.fi/info/koulutus/tutkinnot/> Luettu 4.9.2017
Koulutus n.d. Optometrian Koulutusohjelma. Mediatalo Opiskelupaikka Oy. Saatavana osoitteessa: <https://www.opiskelupaikka.fi/Koulutus/Ammattikorkeakoulu/AMK-Sosiaaliala-terveysala-ja-liikunta-ala/Optometrian-koulutusohjelma> Luettu 10.9.2017

SOA n.d. Koulutusta. Suomen Optometrian Ammattilaiset ry. Saatavana osoitteessa: <https://www.soa.com/soa/koulutusta/> Luettu 23.10.2017

Volti, Rudi 2012. An introduction to the sociology of work and occupations. 2. painos. Singapore: SAGE Publications.

Vuorijärvi, Riikka 2013. Linssejä viilaamassa optometrismi-opinnoissa. Oamk.fi. Saatavana osoitteessa: (<http://www.oamk.fi/extra/amk/artikkelit/361/>) Luettu 13.8.2017

Kyselytutkimus

Mielipidetutkimus optikon työstä

Kyselytutkimus

Olemme optometristiopiskelijoita Metropolia Ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä, jonka tarkoituksena on kyselytutkimuksen muodossa kartoittaa kuluttajien mielikuvia optikon ammatista. Tutkimuksella tahdomme selvittää, mikä on optikon ammatin arvostus kuluttajien keskuudessa tällä hetkellä ja miten se vaihtelee eri ikäluokkien välillä. Vastaavaa tutkimusta ei ole aikaisemmin tehty optikon ammatista.

Kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista ja vastaukset käsitellään nimettöminä. Vastaamalla kyselyyn annat suostumaksesi vastauksiesi hyödyntämiseen opinnäytetyössä. Vastaamiseen menee aikaa noin 5 minuuttia. Tutkimuksen tulokset julkaistaan opinnäytetyön esittämisen yhteydessä syksyllä 2017.

Kiitämme yhteistyöstä. Mikäli teille herää kysymyksiä tai haluatte lisätietoa tutkimuksesta, meihin voi ottaa yhteyttä sähköpostitse.

Terveisin

Ville Ukkonen ville.ukkonen2@metropolia.fi

Hanne Yrjölä hanne.yrjola@metropolia.fi

Ikäsi vuosina?

Sukupuoli

- ☐ Mies
☐ Nainen
☐ Muu

Onko sinulla käytössä silmälasit, piilolasit tai jokin muu näönkorjaus?

Kyllä Ei

☐☐

Asiointi optikkoliikkeessä

Oletko koskaan asioinut optikkoliikkeessä?

- ☐ Kyllä, usein
☐ Kyllä, muutamia kertoja
☐ Kyllä, joskus
☐ En koskaan

Mikä saa sinut asioimaan optikkoliikkeessä?

- ☐ Optikon näöntutkimus
☐ Silmälääkärin vastaanotto
☐ Uusien silmälasien/piilolinssien hankinta
☐ Jokin muu syy, mikä?

Arvioi jokainen väittämä seuraavan asteikon mukaisesti

1. täysin eri mieltä
 2. jokseenkin eri mieltä
 3. en osaa sanoa/ei merkitystä
 4. jokseenkin samaa mieltä
 5. täysin samaa mieltä

Valitsen optikkoliikkeen sijainnin perusteella

1.	2.	3.	4.	5.
täysin				täysin
eri				sa-
mieltä				maa
				mieltä

Valitsen optikkoliikkeen hinnan perusteella

1.	2.	3.	4.	5.
täysin				täysin
eri				sa-
mieltä				maa
				mieltä

Valitsen optikkoliikkeen tuotevalikoiman perusteella

1.	2.	3.	4.	5.
täysin				täysin
eri				sa-
mieltä				maa
				mieltä

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Valitsen optikkoliikkeen aikaisempien kokemusten perusteella

1.	2.	3.	4.	5.
täysin				täysin
eri				sa-
mieltä				maa
				mieltä

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Valitsen optikkoliikkeen suositusten perusteella

1.	2.	3.	4.	5.
täysin				täysin
eri				sa-
mieltä				maa
				mieltä

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Valitsen mieluummin optikkoliikkeen, joka on

- ☐ Yksityinen optikkoliike
- ☐ Ketjuun kuuluva optikkoliike
- ☐ En osaa sanoa/ei väliä

Optikkopalvelut

Oletko koskaan käynyt optikon näöntutkimuksessa?

- ☐ Kyllä, useita kertoja
- ☐ Kyllä, yhden tai muutaman kerran
- ☐ En koskaan

Kokiessasi näkösi heikentyneen, menetkö näöntutkimukseen mieluummin

- ☐ Optikolle
- ☐ Silmälääkärille

☐ En osaa sanoa/ei väliä

Arvioi jokainen väittämä seuraavan asteikon mukaisesti

1. täysin eri mieltä

2. jokseenkin eri mieltä

3. en osaa sanoa/ei merkitystä

4. jokseenkin samaa mieltä

5. täysin samaa mieltä

Optikkopalvelut ovat mielestäni osa terveydenhuoltoa

1.	2.	3.	4.	5.
täysin				täysin
eri				sa-
mieltä				maa
				mieltä

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Optikon kuuluu pukeutua työskennellessään valkoiseen takkiin

1.	2.	3.	4.	5.
täysin				täysin
eri				sa-
mieltä				maa
				mieltä

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Optikon näöntutkimuksen tulisi aina olla maksullinen

1.	2.	3.	4.	5.
täysin				täysin
eri				sa-
mieltä				maa
				mieltä

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Paljonko olisit valmis maksamaan optikon näöntutkimuksesta?
Kuinka kauan näöntutkimuksen kuuluisi mielestäsi kestää?

- ☐ 15min
☐ 30min
☐ 45min
☐ 60min

Arvioi jokainen väittämä seuraavan asteikon mukaisesti

1. täysin eri mieltä
2. jokseenkin eri mieltä
3. en osaa sanoa/ei merkitystä
4. jokseenkin samaa mieltä
5. täysin samaa mieltä

Optikon iällä on vaikutusta ammattipätevyyteen

1.	2.	3.	4.	5.
täysin				täysin
eri				sa-
mieltä				maa
				mieltä

Optikon sukupuolella on vaikutusta ammattipätevyyteen

1.	2.	3.	4.	5.
täysin				täysin
eri				sa-
mieltä				maa
				mieltä

Luotatko mielestäsi optikkopalveluissa enemmän

nais-	mies-	en
puo-	puo-	osaa
li-	li-	sa-
seen	seen	noa/ei
	optik-	väliä
	koon	

op-
tik-
koon

Arvostan optikon ammattia

1.	2.	3.	4.	5.
en	hy-	jon-	melko	erit-
ol-	vin	kin	pal-	täin
len-	vä-	ver-	jon	pal-
kaan	hän	ran		jon

Kommentit/palaute kyselystä